

Üle veerandsajandi
Märjamaa
kodulookonverentse

22.02.2025

Jürgen Kusmin

Tõnu Mesila

Fotod Tõnu Mesila, Jürgen ja Jüri Kusmin

Kuidas kõik algas?

- 1995. aastal Märjamaa alevi 50. aastapäeva tähistamisest. Esimene kodulooline ettevõtmine.
- Algas grupi koduloost huvitatute kaasamine sarnaste ettevõtmiste paremaks läbiviimiseks.
- Sai kokku selliste inimeste mitteformaalne kooslus – Märjamaa Tunatoimkond. Selle algne koosseis kinnitati Alevivalitsuse otsusega.
- Tunatoimkond arutas koduloolised küsimused läbi, tegi ettepanekuid temaatiliste ürituste läbiviimiseks, muretses pärandi säilitamise ja korraldamise pärast.

Kuidas kõik algas?

- H. Murre suhtles endise koduloolase M. Uustalu perega ja sai tema koostatud materjalid Tunatoimkonna käsutusse.
- Endise säilinud Märjamaa koolimuseumi kogu baasil süsteem vanade materjalide säilitamiseks jne. Tekkis üpris täiuslik süsteem – mälukeskuse eellane (?).
- Algselt H. Murre, hiljem T. Mesila avaldasid nädalalehes koduloolisi materjale ja kirjutisi.

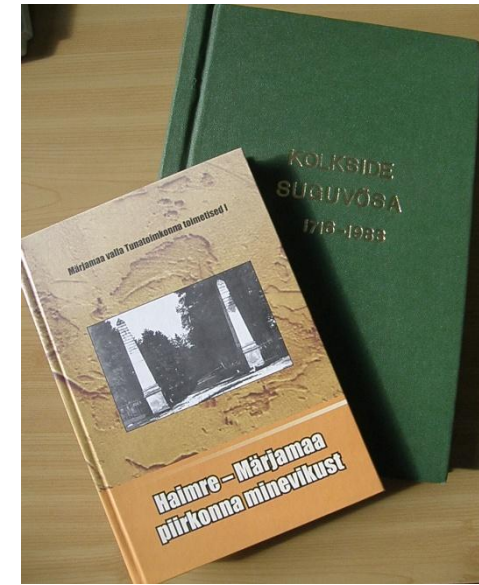

Hetki Tunatoimkonnas

Kuidas kõik algas?

- Hakati välja andma kogumikke. Esimene Haimre piirkonna oma.
- Oma vallaametniku aastatel olid konverentse modereerimas ajalooharidusega Silver Loit ning kultuuri- ja ajaloohuvidega Aet Reinhold

1998 - I Märjamaa Päevade raames konverents „Märjamaa ajalooline taust ja tulevikuväljavaated“

Festivali raames tõsisema
sisuga üritus.

- Harri Jõgisalu - Märjamaa
minevikust
- Arvo Valton - Märjamaa minu
loomingus
- Villu Karu - Märjamaa
olevikust
- Maria Jotautas (gümnasist)
- Märjamaa tulevikust

1999 - II Märjamaa Päevade raames konverents „Tänane Märjamaa ja lähiaastate arengusuunad“

- Vootele Hansen - Eesti riigi järgmise aasta arenguplaanid
- Madis Kaldmäe ja Tavo Kikas - Haldusreform Märjamaa piirkonnas
- Triin Matsalu - Märjamaa alevi areng ja planeering
- Toomas Kirsipuu - Ettevõtlus Märjamaal
- Eilike Maarand (gümnasist) - Elu võimalikkusest Märjamaal
- Helju Unga - Rahvaluulekoguja Emilie Poom
- Priit Rannut - Kui kristlik on Märjamaa

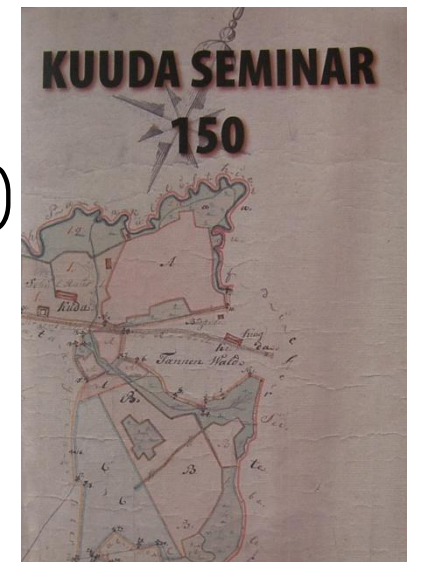
2000 - „95 aastat 1905. aasta sündmustest Harju- ja Läänemaal“ (Velisel)

Maakondlik suurprojekt Sillaotsa
Talumuuseumi vedamisel

- Ago Pajur - 1905. aasta sündmustest
ja tagajärgedest
- Sergei Seeland - Velise vabariik
ehk 1905. a sündmused Velisel
- Tiit Petersoo - Õigusenõudjad

2004 – Rapla maakonna konverents „Kuuda seminar 150 (gümnaasiumis)

Maakondlik suurprojekt Mahtra Muuseumi vedamisel.
Projektijuht T. Mesila

- Mälestustahvli avamine Kuudal
- Väino Sirk – Koolitatud koolmeister ja tärkav Eesti intelligent
- Liivi Aarma – Kuuda koolmeistrite seminar oma ajas
- Rait Talvoja – Kullamaa kihelkond ja Kuuda seminaristid
- Ülle Viitkar – Jaan Steinberg – Kuuda vilistlane
- Helgi Põllo – Kuuda Seminar 1885–1887 Peeter Reikmanni mälestustes
- Tiiu Kuurme – Õpetajakoolitus kaasajal
- Jüri Orn – Koolmeistrite koolitamise probleeme tänapäeval
- Mare Tereping – Õpetaja kutsestandard – ideaal või reaalsus?
- Aivar Soe – Kas tuleviku õpetaja Laurid on kõik naised?
- Teet Laanesaar – Meenutusi Leonhard Vaidest kui kooli juhust ja emakeeleõpetajast
- Raamatu "Kuuda Seminar 150" esitlus

2005 – „Velise Wabariik 100“ (Velisel)

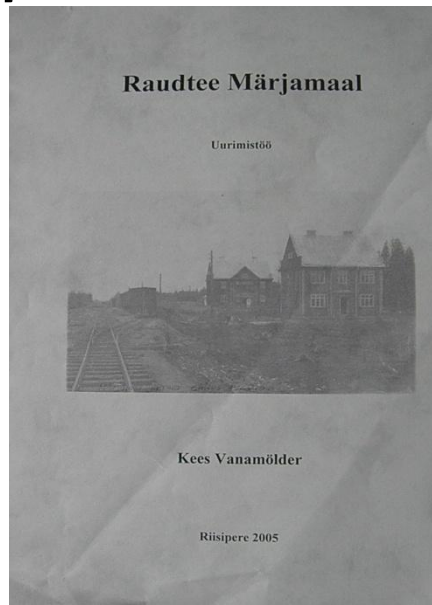
Maakondlik suurprojekt Velise kultuuri ja hariduse seltsi vedamisel.

- Mälestustahvli avamine Velisel
- Sergei Seeland – raamatu „Velise valla ajaloo“ tutvustus, Velise Wabariigist ja sellele järgnenud sündmustest
- Kersti Lust – Talurahvaliikumised 1905. aastal
- Tiit Rosenberg – Aleksander Loothing läänemaalasena
- Tanel Kutti – Eesti Sotsiaaldemokraatliku Partei rajamine
- Harri Jõgisalu – Tõnis Ervin ja ühe mälestusmärgi lugu

2006 - I „Märjamaa raudtee 1931-1968“ (pastoraadis)

- Kees Vanamöldri ettekanne Rapla-Virtsu raudteeliinist
- Harri Jõgisalu ja Hugo Murre mälestused
- Filmiprogramm
- Näitus

2006 – II „Kuuda leprosoorium 110“ (pastoraadis)

Maakondliku suurprojekti jätk Anne Sarve ja valla vedamisel.

- Mälestustahvli avamine Kuudal
- Illimar Toomet – Pidalitõbi ja Pühakiri
- Sulev Mäeväli – Pidalitõbi keskaegsel Liivimaal
- Toomas Kokk – Märjamaa meditsiinilugu
- Anne Sarv – Kuuda leprosoorium 110

2007 - III „Märjamaa valla kirjanduselu“ (pastoraadis)

- Hugo Murre - Märjamaa raamatukogudest ja kirjanduselist 20. sajandi algusest 1949. aastani. Raamatu „Karistuseks kakskümmend aastat Draamateatri direktorina“ lühitutvustus
- Helju Unga - Märjamaa piirkonna kirjameestest läbi aegade
- Sergei Seeland - Velise - Valgu piirkonna kirjameestest läbi aegade
- Ester Kulagina - Varbola piirkonna kirjameestest läbi aegade
- Ilmar-Heinrich Jõesoo - Loodna kirjameestest läbi aegade
- Reet Saar - Märjamaa ajakirjanduse arenguloost
- Harri Jõgisalu - Märjamaa kirjanduselist 20. sajandi teisel poolel

2008 – IV „95 aastat Märjamaa tuletõrjet“ (pastoraadis)

- Uno Feldschmidt – Vabatahtlike tuletõrjeühingute koost Eesti Vabariigis
- Heikki Perli – Tuletõrjetehnikast läbi aegade
- Silver Loit – Märjamaa tuletõrje ajalugu käsitlevatest allikatest Eesti Riigiarhiivis
- Jürgen Kusmin – Ülevaade tänase Raplamaa vabatahtlike tuletõrjeseltside algusaastatest Aleksei Parnabase uurimistöö „Rapla rajooni vabatahtlikud tuletõrje ühingud 1898–1957“ põhjal
- Einar Klaos – Märjamaa tuletõrje kujunemine päästekomandoks 1995. aastast tänaseni
- Andrus Kiis – Meinhard Uustalu koduloolise trükise „Haimre – Märjamaa piirkonnast“ esitlus

2009 – V „Märjamaa kihelkond“ (pastoraadis)

- Liivi Aarma – Ülevaade Märjamaa pastoritest läbi sajandite
- Jürgen Kusmin – Ülevaade õigeuskogudustest Riina Lõhmuse bakalaaurusetöö “Velise õigeusu kogudus 1920–1940” põhjal
- Illimar Toomet – Neitsi Maarja ja luterlik usk
- Tanel Ots – Vennastekoguduse mõju luterlikus maailmas

2010 - VI „Ettevõtlik Märjamaa“ (siit edasi rahvamajas)

- Igal Serglov - Eesti üldine majandusajalugu vaadeldaval perioodil
- Liivi Miil - Velise piirkonna mõisate tööstused
- Tõnu Mesila - Kilde Märjamaa piirkonna ettevõtluse ja ühistegevuse ajaloost
- Silver Loit - Märjamaa majanduselust Riigiarhiivis

2011 – VII „Aastapäevi Märjamaa piirkonna ajalooos“

- Vello Vaarma – 150 aastat Märjamaa valla sümboli – Konovere silla valmimisest
- Igal Serglov – 105 aastat karistusalkade tegutsemisest Märjamaa piirkonnas
- Mart Laar – 70 aastat II maailmasõja Märjamaa lahingust
- Loit Lepalaan – 115 aastat esimesest Läänemaa laulupeost
- Tõnu Mesila – 100 aastat esimesest Märjamaa laulupäevast

2012 – VIII „Kohalik omavalitsus ja Märjamaa“

- Liivi Aarma – Ajalooline tagasivaade Eesti valdade tekkimisele ja kujunemisele
- Jaak Uibu – Vigala õigus – 223 aastat Eesti esimesest vallaomavalitsusest
- Sulev Mäeltsemees – Kohalik omavalitsus taasiseseisvunud Eesti Vabariigis – endine areng ja tulevikusuunad
- Tõnu Mesila – Kokkuvõtlikult Märjamaa piirkonna haldusajaloost

2013 – IX „Teedevõrk ja post läbi aja“

- Valdo Praust – Märjamaa lähema ja kaugema ümbruse muinas- ja keskaegne teedevõrk sealse asustuse tugiluustikuna
- Sergei Seeland – Postijaamade võrk ja postikorraldus tsaariajal
- Elmo Viigipuu – Postikorraldusest EW ajal
- Tõnu Raid – Teedevõrgu areng tänase päevani

2014 – X „Maa-arhitektuurist“

- Heiki Pärdi – Taluarhitektuurist Läänemaal
- Joosep Metsalang – Mõõdistamise praktikast Märjamaa ümbruses 2013
- Karen Klandorf – Raplamaa raudteejaamade arhitektuurist
- Tõnu Mesila – Ajaloolised majad Märjamaa alevis
- Jaanus Kiili – Kogumiku „Märjamaa 650“ eeltutvustus

2015 – XI „Kohalik Kaitseliit“

- Tõnu Mesila – Kohaliku kaitseliidu algus
- Mati Õun – Idarinde aumärke ja Rüütliristideta mehed
- Mati Mandel – Läänemaa Kaitseliit 1940.-1941. aasta katastroofis
- Meelis Pernits – Kohalik Kaitseliit täna
- Nele Pernits – Naiskodukaitse ja Kaitseliidu noorteorganisatsioonid täna

2016 - XII „110 ja 25 aastat pöördelistest sündmustest“

- Mari-Leen Tammela - 1905. aasta peegeldused Aleksander Looringu ringkirja-kampaania materjalides
- Tõnu Mesila - Pildikesi 20. saj. alguse Märjamaalt ja ümbruskonnast
- Jaak Valge - Eesti demokraatia: kas ajalugu kordub?
- Hanno Schotter - Mis juhtus Toompeal 20. augustil 1991?

2017 - XIII

„Tähtpäevi Märjamaa piirkonna aja- ja kultuuriloos“

- Toomas Hiio - Märjamaa lahing 1941. aasta augustis: vaateid mitme nurga alt
- Jaanus Kiili - Eestisakslased Vabadussõjas
- Toomas Tiits - Tagasi vaadates Haimre koolile
- Eha Kaljusaar - Haimre rahvamaja 80 aastat piltidel
- Kalju Idvand - Ühe 35-aastase vallamuuseumi arendustegevusest

2018 – XIV „Meie maa ja inimesed“

- Kalju Idvand – Maa täis aardeid – ühe leitud eseme lugu Sillaotsa muuseumist
- Mati Mandel – Maidla muinaskalmest ja teistest Märjamaa-Vigala piirkonna arheoloogialeidudest
- Kalju Idvand – Eesti vanimad kunstiaarded asuvad Vigalas
- Liivi Miil – Sündmused Velise vallas mõned kuud enne Eesti Vabariigi väljakuulutamist 1918
- Ahto Vallikivi – Ühe märjamaalase teekond esimesest vabariigist teise
- Tõnu Mesila – Märjamaa ja ümbrus läbi sajandi
- Martin Andreller – Eesti lähiajalugu – kuidas ja mida me sellest mäletame ning räägime?

2019 – XV „Sajand Vabadussõjast ja maareformist“

- Lauri Vahtre – Vabadussõda – kaugel ja lähedane
- Jürgen Kusmin – Kuidas leida ajaloolisi kaarte ja neid lugeda
- Silvi Tõns – Paisumaa küla Saarde talu lugu kui näide ühe talu sünnist
- Priidu Pärna – Eestlaste sirgumine oma maa omanikeks
- Andrus Ründal – Maareformist taasiseseisvumise järgsel perioodil
- Kalju Idvand – Aleksei Parnabasi pärand ja Sillaotsa
- Tiina Tael – Aleksei Parnabas kodu-uurijana
- Jürgen Kusmin – Märjamaa kodulooraamatu II osa tutvustus

2020 – XVI “Eesti NSV aegadest Märjamaa mail. Majanduselu”

- Reet Saar – Märjamaa kandi elu aastatel 1951–1962 ajalehe „Kolhoosi Tõde” vahendusel
- Sirje Aiaots – Kolhoosi Vabadus lugu
- Perekond Raudnagel (Juurimaa Tall) – Maaettevõttest ja järjepidevusest 21. sajandil
- Tiit Rosenberg – Nõukogudeaegse maamajanduse arenguetappidest Eestis
- Rein Unga – Märjamaa EPT lugu
- Mihkel Laurits – Märjamaa Linnutsehh

**MÄRJAMAA XVI
KODULOOKONVERENTS**

22. veebruaril 2020 kell 10.30-15.30
Märjamaa rahvamaja kinossaalis

“EESTI NSV AEGADEST MÄRJAMAA MAIL”

Esinejad:
REET SAAR,
SIRJE AIAOTS,
perekond RAUDNAGEL,
TIIT ROSENBERG,
REIN UNGA,
MIHKEL LAURITS

2021 – XVII “Eesti NSV aegadest Märjamaa mail. Haridus”

- Ants Tammar – Üldhariduskool nõukogude võimu aastail
- Liivi Miil – Kolme mõisakooli elust-olust nõukogude ajal
- Jürgen Kusmin – Märjamaa valla koolidest raamatus “Maa sool”
- Anne Viirma – Seitse võtmetegelast Vigala kutsehariduse edendajatena
- Kalju Idvand – Mälu järjepidevusest

MÄRJAMAA XVII KODULOOKONVERENTS EESTI NSV AEGADEST MÄRJAMAA MAIL. HARIDUS

25. SEPTEMBRIL KELL 11-15
MÄRJAMAA RAHVAMAJA
KINOSAALIS

ESINEJAD:

ANTS TAMMAR
LIIVI MIIL
JÜRGEN KUSMIN
ANNE VIIRMA
KALJU IDVAND

2023 - XVIII "Eesti NSV aegadest Märjamaa mail. Kultuurielu"

- Ants Tammar - Raamatukogud sõjajärgsetel aastatel okupatsiooni meelevaldas
- Maiu Linnamägi - Rapla rajooni RSN TK KO - mis see veel oli?
- Eha Kaljusaar - Märjamaa rahvamaja tegevusest
- Kaare Tammaru - Kultuuritegevusest Loodna mail
- Ene Raud - Kolm „kaad“ Vigala kultuuris: koolid, kolhoosid ja kirjandus
- Jüri Rist - Märjamaa EPT klubi tegemistest kultuurivallas
- Maris Leemets - Teenuse kodulooraamatu sünnilugu

2024 - XIX "Eesti NSV aegadest Märjamaa mail. Spordielu"

- Johannes Vedru - Nõukogulik spordielu ENSV-s Teise maailmasõja järgsetel kümnenditel
- Sirje Viisut - Spordikorraldus Vigalas ja Märjamaal
- Mai Jõevee - Kasari mängud
- Heino Resik - Kalastusspordist Teenusel
- Udo Knaps - Motospordist Märjamaal
- Eino Väljaots - Võrkpall Märjamaal
- Raivo Heinaru - Korvpallist Märjamaal aastatel 1976-1996
- Kalle Kollin - Korvpallist siit ja sealt
- Indrek Drell - Kergejõustikust Märjamaal aastatel 1950-1990
- Allar Oviir - Valgu lauatennise lugu
- Õnne Pajur - Raskejõustikust Märjamaal ja maadlusklubi Juhan tegevusest
- Mihkel Laurits - Tõstespordist Märjamaal
- Mart Tilk - Märjamaa spordielu tänane ja homme päev

2025 - XX "Eesti NSV aegadest Märjamaa mail. Eluolu ja teenused"

- Heiki Pärdi - Stalineaegne külaelu Eestis
- Jüri Kapp - Teeninduskombinaadist Märjamaal
- Maaja Orgusaar - Meenutusi Märjamaa Kohaliku Majanduse Kombinaadist
- Koidu Rosin - Meie teenindajad
- Elle Sirel - Meenutusi Märjamaa juuksuritest
- Kaja Kivisaar - Raplamaa Mälukeskus aastal 2025
- Martin Andreller - Tagasivaade Suurpõgenemisele 1944
- Tõnu Mesila ja Jürgen Kusmin - Üle veerandsajandi Märjamaa kodulookonverentse

MÄRJAMAA XX
KODULOOKONVERENTS 22. VEEBRUARIL KELL 10.30-15.00
MÄRJAMAA RAHVAMAJA KINOSAALIS

*EESTI NSV
AEGADEST
MÄRJAMAA
MAIL*

**ELUOLU JA
TEENUSED**

ESINEJAD

HEIKI PÄRDI	KOIDU ROSIN	MARTIN ANDRELLER
JÜRI KAPP	ELLE SIREL	TÕNU MESILA
MAAJA ORGUSAAR	KAJA KIVISAAR	JÜRGEN KUSMIN